

AH BU ŞARKILAR
Yaslan be Halil İbrahim!

1980 yılının o yağmurlu gecesinde Hasano Deresi'nde vurulan Fatsalı çilingir Halil İbrahim Saat, ölürken kayalara yaslandı. Ama hikayesi orada bitmedi; Musa Eroğlu'nun sesinden çıkıp tüm Anadolu'ya yayılan türküyle ölümsüzleşti. İşte bir adamın trajik hayatından doğan, acının sanata dönüştüğü eşsiz bir hikaye...

HÜRREM ERMAN FRANKFURT

"Derede su durulur / Daldan köprü kurulur / El yerine vurulur / Aslan be Halil İbrahim"

Türkü, sadece melodidir sanırız bazen. Oysa her türkünün ardında bir yürek, her yüreğin ardında da çıplak bir gerçek hayat vardır. Halil İbrahim türküsü işte böyle bir türküdür; bir adamın hayatından çıkıp gelmiş, yaralı bir çığlığın melodiye dönüşmüş halidir.

1931 doğumlu Fatsalı Halil İbrahim Saat'ın hikayesi, Anadolu'nun acıyla yoğrulmuş topraklarından fışkıran sayısız trajediden sadece birini temsil eder. Siyah çizgili takım elbisesi *(Bunu günümüz takım elbisesi gibi algılamayalım. Alt üst uyumlu, aynı kumaştan diktirilmiş takım elbise)* , sekiz köşe kasketi, ayna gibi parlayan iskarpinleriyle tipik bir Anadolu delikanlısı olan Halil İbrahim, aslında bir devrin simgesidir. Çilingir dükkânında saat tamiri yapan, gramofon çalan, belinden silahı eksik olmayan bu adam, modernleşen Türkiye'nin kırsal kesimindeki değişimin tam ortasında durmaktadır.

Halil İbrahim'in hikayesi, aslında haksızlığa uğrayanların, sistemin çarkları arasında ezilenlerin, toplumsal dışlanmışlığa itilenlerin ortak hikayesidir. O, sadece Fatsalı bir çilingir değil, modernleşen Türkiye'nin geride bıraktığı insanların temsilcisidir.

Hikaye bir aşkla başlar. Komşu köyden Çolak Ahmet'in kızına âşık olan Halil İbrahim, onu kaçırır ve evlenir. Bu evlilik, sadece iki insanın birleşmesi değil, aynı zamanda geleneksel otorite yapılarına karşı duruşun ilk işaretidir. Çolak Ahmet'in gururunu kıran bu evlilik, Halil İbrahim'in hayatının kırılma noktasının habercisidir.

1951 yılında askere giden Halil İbrahim'e gelen mektup, hayatının seyrini değiştirecek acı haberi taşır. Kayınpederinin kızını geri aldığı, ağanın arazilerine çöktüğü haberi, onu çılgına çevirir. Askerden firar eden Halil İbrahim, o anda aslında toplumsal düzenden de firar etmektedir. Bu karar, onu yalnızlığa, dışlanmışlığa ve sonunda ölüme götürecek uzun yolun ilk adımıdır.

Çok sürmez, kısa süre içerisinde jandarmalar tarafından yakalanır bu asker firarisi. Yakalandığında telefon direğine bağlanıp dövülmesi, Halil İbrahim'in ruhunda öyle bir kırılmaya yol açar ki, adeta tüm benliği tuz buz olmuştur. Bu an, türküde geçen *"29 sene önceki sopa korkusu"* olarak adlandırılan travmanın doğuş anıdır. Cezasını çekip askerliğini tamamladığında döndüğü köyde onu bekleyen şey, tamamen parçalanmış bir hayattır: Karısı Terme'ye başka birisine verilmiş, çocukları annelerinin yanına gitmiş, kendisi yapayalnız kalmıştır.

Bu noktada Halil İbrahim, varlığını tamamen yitirmiştir. Artık sadece geceleri çıkan, ormanlardan ve derelerden giden, halktan kopmuş bir hayalet gibidir. Evinin tepenin başında olması, onun hem fiziksel hem de metaforik olarak toplumun üstünde, ayrı bir dünyada yaşadığının işaretidir.

Halil İbrahim'in hayatındaki en çarpıcı detaylardan biri, müzikle olan ilişkisidir. Gramofon koleksiyonu, Müzeyyen Senar, Safiye Ayla, Behiye Aksoy plaklarıyla dolu evi, yalnızlığında ona eşlik eden tek güzellik kaynağıdır. Bu detay, türkünün doğuşunu izah ediyor aslında. Müzik, Halil İbrahim'in hem hayatının hem de ölümünün ortak paydası olacaktır.

Gelincik sigara paketlerini biriktirmesi, eski gazeteleri saklaması, taş plaklarını özenle koruması... Bunlar, yalnızlığın ortasında geçmişe tutunma çabalarıdır. Her biri, kayıp zamanların birer anısı, birer yaşam belirtisidir.

1970'li yılların sonu tüm ülkeyi adeta bir cadı kazanına çevirmiştir ama Fatsa daha da beter durumdadır. Türkiye'nin siyasi atmosferi Halil İbrahim'in kişisel trajedisini ulusal bir boyuta taşır. Fatsa'da yaşanan siyasi gelişmeler, 12 Eylül öncesi çatışmalar, kimliği belirsiz kişiler tarafından evinin yakılması... Halil İbrahim artık sadece kendi kaderinin değil, ülkenin kaotik atmosferinin de kurbanı haline gelir.

Evinin yanması ve mağaraya sığınması, onun toplumsal hayattan tamamen çıkışının sembolik anıdır. Artık insanlar bile korkudan evlerinden çıkamazken, o dağlarda, ormanlarda dolaşmaya devam eder. *"Korku nedir bilmezdi"* ifadesi, aslında çok derin bir ironidir; çünkü o, 29 yıl önce direğe bağlanarak yediği sopa korkusunu hâlâ taşımaktadır içinde.

Halil İbrahim'in son gecesi, bir insan hikayesinin bitişidir ama bir ölümsüz türkünün doğuş anıdır esasen.

Jandarmalar anarşist peşindedir lakin, o kendisinin hedefte olduğunu düşünür ve kaçmaya başlar. Şiddetli yağmura yakalanan bu yapayalnız adam, Dursun Amca'nın evine sığınır. Sabaha karşı samanlıkta uyurken yakalanması, 29 yıl önceki travmanın yeniden canlanmasına neden olur. Silahını teslim etmesi, yeniden dayak yememek için kaçmaya çalışması... Ve sonunda Hasano Deresi'nde vurulması.

Adeta dejavu yaşamaktadır Halil İbrahim. Peşindekileri müfreze zannetmektedir. Türküde söylenen gerçek değildir belki, tamamen Halil İbrahim'in paranoyasıdır:

"Müfreze Dağı Sarar / Dağda Kaçaklar Arar / Geçit Vermez Kayalar / Hızlan Be Halil İbrahim"

cümlesi, türkünün o meşhur *"Aslan be Halil İbrahim"* nakaratının kaynağıdır. Kayalara yaslanarak ölmesi, sanki dağların ona son kucağını açması gibidir.

Türkünün Doğuşu: Acıdan Sanata

Bu olaydan etkilenen Dursun Ali Akınet'in yazdığı şiir, Selahattin Aygün'ün bestelediği melodi ve Musa Eroğlu'nun sesinden çıkan türkü, Halil İbrahim'in hayatını ölümsüzleştirir. Türkü, onun acısını evrensel bir dile çevirir.

"Kıvırcık saçlarına, kar düşmüş uçlarına" dizesi, zamanın geçişini ve yaşlanmayı; *"Dağın yamaçlarına, yaslan be Halil İbrahim"* nakaratı ise yorgunluğu ve dinlenme arzusunu sembolize eder. *"El yerine vurulur"* dizesi, onun masum olduğunu ama yine de öldürüldüğünü vurgular.

Halil İbrahim'in hikayesi, aslında haksızlığa uğrayanların, sistemin çarkları arasında ezilenlerin, toplumsal dışlanmışlığa itilenlerin ortak hikayesidir. O, sadece Fatsalı bir çilingir değil, modernleşen Türkiye'nin geride bıraktığı insanların temsilcisidir. Türkü, onun acısını müziğe dönüştürerek ölümsüzleştirir. Her söylenişinde Halil İbrahim yeniden doğar, acısı yeniden yaşanır ama bu sefer güzelliğe dönüşmüş halde. Müzik, acının tedavisi değil belki ama kesinlikle anlamlandırılmasıdır.

"Yaslan be Halil İbrahim" çağrısı, sadece bir adama değil, tüm yorgun, yalnız, ezilmiş ve mağdur insanlığa yapılan bir çağrıdır. Türkü, Halil İbrahim'in hayatını anlatırken aslında toplumsal adaletsizliğin, sistemin acımasızlığının ve insanın onur mücadelesinin evrensel hikayesini anlatır.

Dağların yamaçlarına yaslanan sadece Halil İbrahim değildir; onunla birlikte tüm kayıp hayatlar, söndürülmüş umutlar ve susturulmuş çığlıklar da yaslanır o kayalara. Ve türkü söylendiği sürece, o kayalar hep oradadır, hep ayaktadır, hep hatırlanmaya hazırdır. Evet Halil İbrahim öldü ama türküsü yaşıyor. Ve belki de bu, onun en büyük intikamıdır: Unutulmamak, sesinin hâlâ duyulması, acısının hâlâ paylaşılması.